

Міністерство охорони здоров'я України
Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж
Житомирської обласної ради

ІНСТРУКЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни

«ЛАТИНСЬКА МОВА»

спеціальності 226 Фармація, промислова фармація
для студентів
освітньо-професійного ступеня – фаховий молодший бакалавр
(заочна форма навчання)

Житомир – 2023

Укладач:

Процюк І.Є., кандидат педагогічних наук, викладач вищої кваліфікаційної категорії, «викладач-методист» Житомирського базового фармацевтичного фахового коледжу Житомирської обласної ради

Інструкції створені для проведення практичних занять і формування практичних умінь та навичок у здобувачів освіти, необхідних для успішного засвоєння навчального матеріалу, а також для майбутньої професійної діяльності. Навчальний матеріал інструкцій містить ґрунтовні відомості з кожної теми запропонованої в навчальній програмі та відповідає особистісно-орієнтованому навчанню та професійної спрямованості.

Інструкції містять об'ємний матеріал з різних супутніх напрямків, пов'язаних з фармацією. Рекомендовані інструкції відповідають чинній програмі навчальної дисципліни «Латинська мова», затвердженої директором ЖБФФК 2023 року.

ЗМІСТ

Модуль 1. ФОНЕТИКА. МОРФОЛОГІЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ. РЕЦЕПТ ЯК ДОКУМЕНТ. НОМЕНКЛАТУРА І СЛОВОТВОРЕННЯ. САМОСТІЙНІ ТА СЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ

1. Вступ. Фонетика латинської мови	4
2. Система дієслова. Наказовий спосіб. Утворення умовного способу дієслова	12
3. Іменник. Неузгоджене означення	25
4. Прикметники. Узгодження прикметників з іменниками	37
5. Рецепт. Структура й форма. Читання та написання рецептів	47

Інструкція до практичного заняття № 1

Навчальна дисципліна: Латинська мова

Спеціальність: 226 Фармація, промислова фармація.

Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр

Тема: Вступ. Фонетика латинської мови

Література основна:

Прокопчук Л.С., Процюк І.Є., Клязника В.М. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 2017. 224 с.

Оснащення: роздатковий матеріал

План:

1. Коротка історична довідка про латинську мову.
2. Латинський алфавіт. Класифікація латинських звуків: голосні, приголосні, дифтонги.
3. Вимова голосних.
4. Дифтонги та їх вимова.
5. Вимова приголосних.
6. Буквосполучення *ngu*, *qu*, *ti* та їх вимова.
7. Буквосполучення з придиховим "h": *ch*, *ph*, *rh*, *th*.
8. Фармацевтичні терміни з буквосполученнями *ngu*, *qu*, *ti* та *ch*, *ph*, *rh*, *th*.
9. Склад слова. Поділ слів на склади.
10. Правила про наголос.
11. Довгота передостаннього складу.
12. Короткість передостаннього складу.

ХІД РОБОТИ:

І. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НОВИМ МАТЕРІАЛОМ

Завдання 1. Ознайомитись із короткою історичною довідкою про розвиток латинської мови (підручник с. 9 – 11).

Завдання 2. Опрацювати теоретичний матеріал (підручник с. 12-14)

Завдання 3. Вивчити матеріал поданий нижче:

БУКВОСПОЛУЧЕННЯ ПРИГОЛОСНИХ З ГОЛОСНИМИ

Букво-сполучення	Вимова	Приклади слів	Переклад	Вимова слів
<i>ngu</i>	[нгв] – перед голосною	<i>lingua</i> <i>unguentum</i> <i>sanguis, ale</i>	язик мазь кров, але	[лінгва] [унгвентум] [сангвіс], але
	[нгу] – перед приголосною	<i>angulus</i> <i>singularis</i>	кут однина	[ангулюс] [сінгуляріс]
<i>ti</i>	[ці] – перед голосною	<i>solution</i> <i>injection</i>	розчин ін'єкція	[солуціо] [ін'єкціо]
	[ті] – перед приголосною	<i>destillata</i> <i>ale</i>	дистильована суміш	[дестіллята]

та після букв <i>s</i> та <i>x</i>	<i>mixtio</i> <i>combustio</i>	змішую опік	[мікстіо] [комбустіо]
<i>qu</i> → [кв]	<i>Liquor</i> <i>quatuor</i> <i>quinque</i>	рідина чотири п'ять	[ліквор] [кваттуор] [квінкве]
<i>su</i> ↗ [св] – перед буквами <i>a</i> та <i>e</i> <i>su</i> ↘ [су] – в усіх інших випадках	<i>consuetudo</i> <i>suillus</i> <i>adeps suillus</i>	звичка, але жир, сало свинячий жир	[консвтудо] [суіллюс] [адепс суіллюс]

Nota bene! В латинській мові немає сполучень *cv*, *kv*, замість них вживається буквосполучення *qu*:

- замість сполучення *ngv* – *ngu*;
- замість сполучення *cs*, *ks* – буква *x*.

БУКВОСПОЛУЧЕННЯ З ПРИДИХОВИМ "h" (ДИГРАФИ)

Диграфи – це сполучення двох букв.

Диграфи вживаються в словах, запозичених з грецької мови і вимовляються як один звук. Таких диграфів в латинській мові чотири: *ch*, *th*, *ph*, *rh*.

Правило 1. *ch* вимовляється як українське [х]

Наприклад: *Chamomilla* [хамомілля] – ромашка
charta [харта] - папір
chronicus [хронікус] – хронічний

Правило 2. *ph* вимовляється як українське [ф]

Наприклад: *Phosphorus* [фосфорус] – фосфор
Camphora [камфора] - камфора
pharmaceuta [фармацевта] – фармацевт

Правило 3. *th* вимовляється як українське [т]

Наприклад: *Thermopsis* [термопсіс] – термопсіс
Althaea [алтеа] - алтея
aether [етер] – ефір

Правило 4. *rh* вимовляється як українське [р]

Наприклад: *rhizoma* [різома] – кореневище
Rheum [реум] - ревінь
Glycyrrhiza [гліцирріза] – солодковий
корінь, солодка (синонім *Liquiritia*)

Nota bene! В латинській мові немає звука [ш], тому сполучення букв *sch** вимовляється як [сх]. Наприклад: *Schizandra* [схізандра] – лимонник, *schola* [схоля] – школа.

Звук [ф] позначається в латинській мові буквою "f" і буквосполученням "ph"; звук [т] позначається буквою "t" і буквосполученням "th"; звук [р] позначається в латинській мові буквою "r" і буквосполученням "rh". Для того, щоб правильно писати терміни, необхідно запам'ятати наступні корені з буквосполученнями:

"ph" – "phyt" (від гр. *phyton* - рослина) - *Phytinum*

"phosph" (від гр. *Phosphorus* - фосфор)

"phyll" (від гр. *phyllon* - листок) - *Euphyllinum, Theophyllum*

"th" – "aeth" – (позначає назву радикалу від *eathylium* - етил)

"meth" – (позначає назву радикалу від *methylum* - метил)

"anth" (від гр. *anthos* - квітка) – *Helianthus* – соняшник

Strophantus - строфант

Galanthus - пролісок

"rh" – "rhiz" (від гр. *rhiza* - корінь) – *rhizome* - кореневище

Glycyrrhiza – солодка

ПОДІЛ СЛІВ НА СКЛАДИ

Правило 1. Число складів у слові визначається кількістю голосних. У слові стільки складів, скільки голосних.

Правило 2. Якщо приголосний стоїть між двома голосними, то він належить до наступного складу, наприклад: *do-mus* – дім, *Ka-li-um* – калій.

Правило 3. Якщо між голосними декілька приголосних, то останній, а іноді і передостанній приголосний належить до наступного складу, наприклад: *con-tac-tus* – дотик, *con-flic-tus* – сугічка, *an-nus* – рік.

Правило 4. Префікси у словах відділяються, наприклад: *dys-pep-si-a* - розлад травлення, *in-di-vi-si* - нерозділені.

Правило 5. Дифтонги і диграфи на склади не розбиваються, наприклад: *Eu-ca-lyp-tus, Al-thae-a*.

ПРАВИЛА ПРО НАГОЛОС

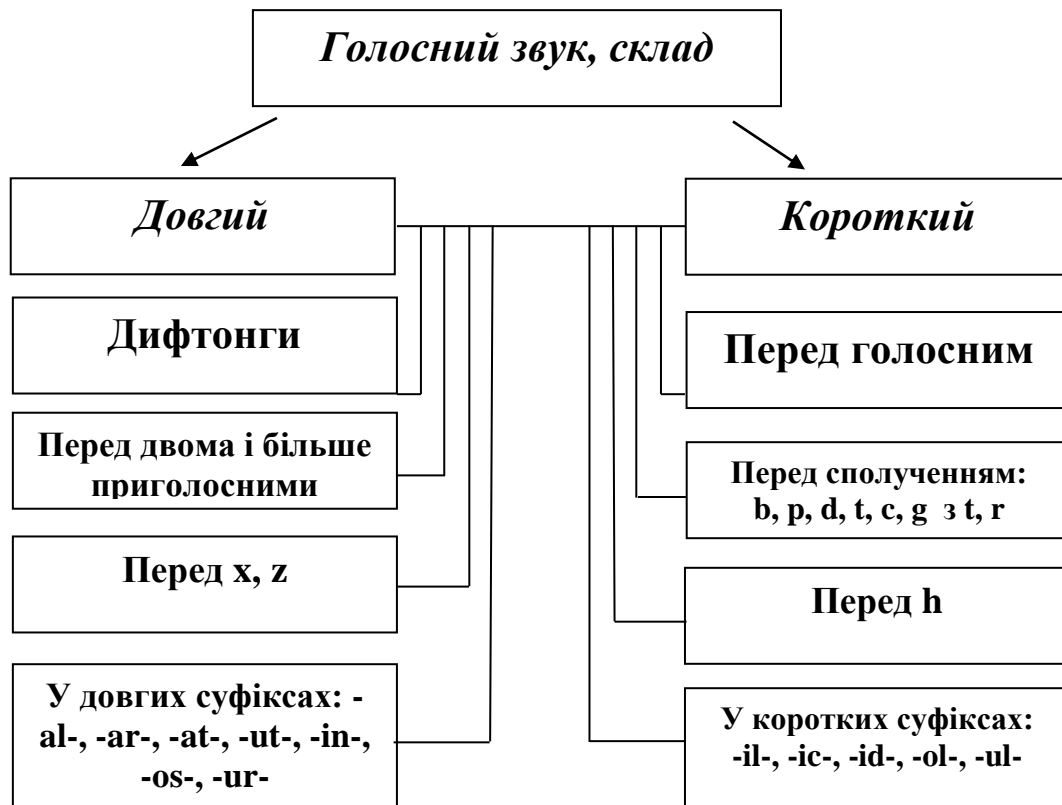
Правило 1. При постановці наголосу підрахунок складів у латинських словах ведеться від кінця слова:

5 4 3 2 1

me-di-ca-men-tum – ліки

Правило 2. Наголос в латинських словах ніколи не ставиться на першому складі від кінця слова (за винятком односкладових слів).

Правило 3. Наголос може стояти на другому або третьому складі від кінця слова. Наголос ставиться на другому від кінця слова складі, якщо він довгий і на третьому, якщо другий короткий.

Правило 4. Другий склад довгий, якщо:

- другий склад утворений дифтонгом, наприклад: *Al-thae-a* - алтей, *phar-ma-co-poe-a* - фармакопея;
- голосна другого складу стоїть перед двома або більше приголосними, наприклад: *un-guen-tum* - мазь, *em-plast-rum* - пластир;
- перед голосною другого складу стоять букви "х" або "z", наприклад: *O-ry-za* - рис, *com-ple-xus* - з'єднання;
- другий склад утворений довгим суфіксом, наприклад:
-al-a-ni-ma-lis - тваринний,
-ar-coch-le-a-ris - чайний,
-at-oxu-ga-tus - окиснений,
-ur-tin-ctu-ra - настоянка, - *sig-na-tu-ra* - сигнатура,
-in-A-nal-gi-num - Анальгін,
-os-a-quo-sus - водний.

Правило 5. Другий склад від кінця короткий, якщо:

- а) голосна другого складу стоїть перед голосною, наприклад: *gos-sy-pi-um* – вата, *o-le-um* - олія;
- б) голосна другого складу стоїть перед буквою "h", наприклад: *con-tra-ho-stягую*, *ex-tra-hunt* - витягую, екстрагую;
- в) голосна другого складу стоїть перед сполученням букв: *b, c, d, g, p, t* з буквою *l* або *r*, наприклад: *ver-teb-ra* - позвонок;
- г) другий склад утворений коротким суфіксом, наприклад:

- ul- pi-lu-la - пілюля
- ol- al-ve-o-lus - альвеола, канал
- il- sub-ti-lis - дрібний
- ic- bo-ri-cus - борний
- id- fri-gi-dus - холодний

Правило 6. Якщо за вказаними правилами не можна визначити місце наголосу, слід звернутися до словника. Знак довготи (¯) вказує на наголос, знак короткості (ˇ) не наголошений склад.

II. ТРЕНУВАННЯ ЗАСВОЄНОГО МАТЕРІАЛУ

Вправа 1. Прочитати нижче наведені слова, вказати, в яких із них дифтонг вимовляється як один склад:

1. Neurosis	8. Pharmaceuta
2. Eucalyptus	9. Eucomia
3. Aether	10. Auris
4. Audire	11. Netrum
5. Amoeba	12. Europa
6. Paediater	13. Eupnoë
7. Aër	14. Baccae

Вправа 2. Вказати, в яких словах є звук [кс]:

1. Radix	8. Pix
2. Cutis	9. Audire
3. Extractum	10. Mays
4. Mixtura	11. Systole
5. Lingua	12. Zoologia
6. Kalium	13. Xeroformium
7. Calcium	14. Hydrogenium

Вправа 3. Написати латинськими буквами слова, що подані в українській транскрипції:

Форамен, анатоміа, анальгінум, денс, гутта, нумерус, бонус, баріум, пное, аер, гангрена, вертебра, іодум, іодатус, юніперус, маяліс, ювентус, егротус, евкалипту, препаратум, пірідіонум, даукарінум.

Вправа 4. Прочитати і пояснити вживання букви "у", записати в українській транскрипції:

Pyronalum, Pyridonum, hydricus, hydrobromicum, oxydum, Myrtillus, hypermanganas, hyposulfas, Maydis, systole, myoma, hydrops, symptoma, syndromum, Antipyrimum.

Вправа 5. Вказати, в яких словах буква "Jj" вимовляється як звук [й]

1. Magis	8. Gelatina
2. Iodum	9. Insulinum

3. Oliva	10. Maior
4. Acutifolia	11. Mixtura
5. Sinapis	12. Iuniperus
6. Ianua	13. Iecur
7. Maialis	14. Folium

Вправа 6. Прочитати слова, пояснити вимову:

а) голосних

- Adonis, amicus, ana, adeps, anis;
- emulsio, ego, emplastrum, effectus;
- internum, Insulinum, ibi, ignotus, inferior;
- oleum, organon, ovum, oblata, opticus;
- ubi, ulna, umbra, ulcus, unus, urina;
- amyllum, butyrum, Hydrogenium, Oxygenium, Oxycoccus, polyvitaminum.

б) приголосних

- Urtica, baccae, medicus, acetylsalicylicus, cortex, cera, cytologia, vaccinum, Salvia, Calendula, cum, acidum, coeruleum, cranium, Cacao, Cucurbita, medici, Citrus, cutis, decoctum, cito;
- extractum, Xeroformium, gemma, fluidum, ampulla, Linum, radix, cortex;
- Rosa, succus, pasta, usus, scribere, ustus, dosis, fuscus, spissus, siccum, organismus, gelatinosus, sterilisāre.

Вправа 7. Пояснити вимову дифтонгів:

Europa, diaeta, Foeniculum, aegrotus, haematologia, Rheum, pneumonia, Aurum, auris, Eucalyptus, dyspnoë, luteus, Raunatinum, Hippophaë, entamoeba.

Вправа 8. Прочитати слова, пояснити правила вимови.

Equisetum, liquidus, Quercus, Liquiritia, quinque, quadratus, Sanguisorba, aqua, Tilia, injectio, operatio, mixtio, liquefactum, suillus, auscultatio, combustio, ostium, Gentiana, substantia, fungus.

Вправа 9. Прочитати вголос, звернути увагу на вимову.

- i [i]: icterus, similis, pericardium, ibi;
- i (j)[j]: iunctura, eia, ieinum, Maius;
- y [i]: hypoxia, styloideus, myopia; myoma; dysenteria, hypermetropia;
- c [k]: collum, cubitus, fructus, coracoideus, caput; cardiacus, crus, ductus,;
- c [ts]: acidum, cytologia, coeptus; cerebellum;
- c [k]: caecum, coeliacus, occiput, cervicalis;
- ngu [ngv] unguentum, lingua;
- ti [ti]: tibia, retina, cartilago, cutis;
- s/x+ti ostium, bestia, mixtio, exstirpatio;
- ti [tsi]: portio, spatium, rotatio, bifurcatio;
- ti [ti] / [tsi]: articulatio, distinctio, restitutio, instituti;

qu [kv]: colloquium, quinque, aqueductus, Quercus;
su [sv]: consuetudo, suavitas;
s [s]: sutura, humerus, scapula, os, costa;
s [z] chiasma, basilaris, mesencephalon;
ss [s] fossa, processus, ossificatio, fissura;
x [ks] mixtura, cortex, extremitas, fornix, crux;
z [z] zygoma, azygos, horizontalis, zona;
z [ts] Zincum, influenza.

Вправа 10. Прочитати слова, пояснити вимову диграфів:

Saccharum, Mentholum, Absinthium, Phenolum, aether, Rheum, Chinidinum, Rhamnus, Schizandra, Orthosiphonum, phobia, chole, Lithium, Aethanolum.

Вправа 11. Прочитати вголос, звернути увагу на вимову диграфів ch, ph, th, rh.

Chole, Phosphorus, Thea, rhizoma, Rheum, Orthosiphon, Chlorum, Rhamnus cathartica, Lithium, Chamomilla, phobia, Rhus, Thiopentalum, Thyreoidinum, pharmacopoea, charta, Chenopodium, Schizandra, Mentha, China.

Вправа 12. Визначити в яких словах суфікс має довгий голосний

Antipyrinum, salicylicus, limpidus, aquosus, Calendula, semen, sulfuratum, pilula, cerebrum, Bistorta, Lavandula, gelatinosus

Вправа 13. Визначити в яких словах другий склад від кінця слова буде короткий

Tabuleta, cinereus, unguentum, scatula, extrahit, Leonurus, palpebra, Belladonna, diaeta, extrahit, cochlearis, tinctura

Вправа 14. Подані нижче слова розділити на склади, позначити довготу чи короткість складу, поставити наголос.

Betula, acidum, ampulla, Urtica, Vaselineum, spirituosus, oleum, frontalis, solution, olla, alveolus, chloridum, signature, Leonurus, bifolia, viola, mixtura, verartrum

Вправа 15. Визначити, в яких словах другий склад від кінця слова буде короткий:

Oleum, Althaea, Viola, Viburnum, causa, tabuleta, ampulla, scatula, Vaselineum, pilula, extrahit, aqua

Вправа 16. Визначити, в яких словах другий склад від кінця слова буде довгим:

Bacillus, gelatinosus, medicina, citritis, camphorates, pharmaceuta, solutio, unguentum, ambrosexum, cinereus

Вправа 17. Визначити, в яких словах суфікс має короткий голосний:

1. Salicylicus	6. Nicotinicum
2. Antipyrinum	7. Signatura
3. Foeniculum	8. Viola
4. Aquosus	9. Cochlearis
5. Sulfuratum	10. Tinctura

Вправа 18. Визначити, в яких словах суфікс має довгий голосний:

1. Acidum	6. Aceticus
2. Analginum	7. Alysolus
3. Frangula	8. Viola
4. Vaselineum	9. Animalis
5. Spirituosus	10. Mixtura

Вправа 19. Подані нижче слова розділити на склади, позначити довготу чи короткість складу, поставити наголос:

Emplastrum, globulus, structura, gangraena, praeparatum

Домашнє завдання:

3. Вивчити назви фармацевтичних термінів, вміти їх читати і писати (словник с. 5).
4. Вивчити крилаті латинські вирази (словник с. 5).

Домашнє завдання:

1. Опрацювати матеріал у підручнику с. 9 – 16.
2. Вивчити правила постановки наголосу в латинських словах.
3. Навчитися читати латинські слова (вправи), с. 21 – 22.
4. Вивчити назви фармацевтичних термінів, вміти їх читати і писати (словник с. 3, 4, 5).
5. Вивчити крилаті латинські вирази (словник с. 3, 4, 5).

Викладач: Процюк І. Є.

Інструкція до практичного заняття № 2

Навчальна дисципліна: Латинська мова

Спеціальність: 226 Фармація, промислова фармація.

Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр.

Тема: Система дієслова. Наказовий спосіб. Утворення умовного способу дієслова

Література основна:

Прокопчук Л.С., Процюк І.Є., Клязника В.М. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 2017. 224 с.

План:

1. Граматичні категорії дієслова.
2. Чотири дієвідміни дієслів та визначення кожної з них.
3. Інфінітив. Визначення основи теперішнього часу дієслова. Форма запису дієслова у навчальних словниках.
4. Допоміжне дієслово "esse" – бути, його форми в 3-й особі однини та множини в теперішньому часі.
5. Закінчення 3-ої особи однини та множини теперішнього часу дійсного способу активного та пасивного станів.
6. Утворення умовного способу та вживання його замість наказового способу в рецептурі.
7. Дієслово *fiō, fieri* та вживання його в рецептурних виразах.

ХІД РОБОТИ:

I. КОНТРОЛЬ ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ

Варіант 1

Завдання 1. Перевірити свої знання за допомогою нижче поданих тестів:

1. Латинська мова належить до мов:	<i>А. Державних Б. Медичної термінології В. Ботанічної термінології Г. Фармацевтичної термінології Д. Міжнародної наукової термінології</i>
2. Латинська мова дістала свою назву від:	<i>А. Назви міста Б. Назви народів В. Імені вченого Г. Назви країни Д. Назви півострова</i>
3. Слово "Cor - серце" відноситься до термінології:	<i>А. Анатомічної Б. Клінічної В. Ботанічної Г. Фармацевтичної Д. Хімічної</i>
4. Буква "Cс" у слові "costa" вимовляється як:	<i>А. [ц] Б. [к]</i>

	В. [с] Г. [з] Д. [кс]
5. Буква "Zz" вимовляється як [ц] у слові:	А. Oryza Б. Zea В. Benzaicum Г. Influenza Д. Dibazolium
6. У слові "schola" буквосполучення "sch" вимовляється як:	А. [ш] Б. [сх] В. [х] Г. [ч] Д. [сч]
7. Буквосполучення вимовляється як [кв] у слові:	А. Lingua Б. Ungeuntum В. Aqua Г. Angulus Д. Cutis
8. В латинській мові немає буквосполучення:	А. "ngu" Б. "su" В. "cs" Г. "qu" Д. "ti"
9. Грецький корінь є в терміні:	А. Novocainum Б. Praeparatum В. Eucaliptus Г. Antipyrinum Д. Butirum
10. До фармацевтичної термінології відносяться назви:	А. Препаратів Б. Частинок людського тіла В. Рослин Г. Хвороб та їх ознак Д. Хімічних елементів

Завдання 2. Перекласти терміни українською мовою:

Acidum benzoicum, aegrotus, Butirum Casao, Aurum, Oxygenium.

Завдання 3. Перекласти терміни латинською мовою:

Кислота борна, дибазол, глюкоза, біла глина (2 назви), кофеїн.

Завдання 4. Визначити, в яких словах другий склад від кінця слова буде короткий:

1. Tabuleta
2. Ampulla

6. Oleum
7. Althaea

3. Scatula
4. Vaselineum
5. Extrahit

8. Viola
9. Viburnum
10. Causa

Завдання 5. Визначити, в яких словах другий склад від кінця слова буде довгим:

1. Bacillus	6. Gelatinosus
2. Medicina	7. Citritis
3. Unguentum	8. Camphoratus
4. Ambrosexum	9. Pharmaceuta
5. Cinereus	10. Solutio

Завдання 6. Подані нижче слова розділити на склади, позначити довготу чи короткість складу, поставити наголос:

Signatura, boricus, gossypium, pharmasopoeia, Althaea

Завдання 7. Перекласти крилаті вирази:

Немає медицини без латинської мови

Знання – це сила

Варіант 2

Завдання 1. Перевірити свої знання за допомогою нижче поданих тестів:

<p>1. Слово "gangraena" відноситься до термінології:</p>	<p>A. Анатомічної B. Клінічної C. Ботанічної Г. Фармацевтичної Д. Хімічної</p>
<p>2. Дифтонг вимовляється як один склад у слові:</p>	<p>A. Foeniculum B. Poeta C. Aër Г. Daucarinum Д. Aegrotus</p>
<p>3. Буква "Zz" вимовляється як [ц] у слові:</p>	<p>A. Oryza B. Zincum C. Benzoicum Г. Zoologia Д. Dibazolium</p>
<p>4. У слові "Althea" буквосполучення "th" вимовляється як:</p>	<p>A. [m] B. [mx] C. [mç] Г. [ç] Д. [сç]</p>
<p>5. Буквосполучення "нгв" є у</p>	<p>A. Lingua</p>

слові:	<i>B. Unguentum</i> <i>B. Aqua</i> <i>G. Angulus</i> <i>D. Cutis</i>
6. В латинській мові немає буквосполучення:	<i>A. "ngu"</i> <i>B. "su"</i> <i>B. "cs"</i> <i>G. "qu"</i> <i>D. "ti"</i>
7. Латинська мова дістала свою назву від:	<i>A. Назви міста</i> <i>B. Назви народів</i> <i>B. Імені вченого</i> <i>G. Назви країни</i> <i>D. Назви півострова</i>
8. Грецький корінь є в терміні:	<i>A. Novocainum</i> <i>B. Praeparatum</i> <i>B. Eucaliptus</i> <i>G. Antipyrinum</i> <i>D. Butirum</i>
9. До фармацевтичної термінології відносяться назви:	<i>A. Препаратів</i> <i>B. Частинок людського тіла</i> <i>B. Рослин</i> <i>G. Хвороб та їх ознак</i> <i>D. Хімічних елементів</i>
10. Латинська мова належить до мов:	<i>A. Державних</i> <i>B. Медичної термінології</i> <i>B. Ботанічної термінології</i> <i>G. Фармацевтичної термінології</i> <i>D. Міжнародної наукової термінології</i>

Завдання 2. Перекласти терміни латинською мовою:

Acidum salicylicum, Eucaliptus, Bolus alba, Hydrargyrum, Juniperus.

Завдання 3. Перекласти терміни латинською мовою:

Кислота бензойна, димедрол, стрептоцид, масло какао (2 назви), кодеїн.

Завдання 4. Визначити, в яких словах суфікс має короткий голосний:

1. Salicylicus	6. Nicotinicum
2. Antipyrinum	7. Signatura
3. Foeniculum	8. Viola
4. Aquosus	9. Cochlearis
5. Sulfuratum	10. Tinctura

Завдання 5. Визначити, в яких словах суфікс має довгий голосний:

1. Acidum
2. Analginum
3. Frangula
4. Vaselineum
5. Spirituosus

6. Aceticus
7. Alyeolus
8. Viola
9. Animalis
10. Mixtura

Завдання 6. Подані нижче слова розділити на склади, позначити довготу чи короткість складу, поставити наголос:

Emplastrum, globulus, structura, gangraena, praeparatum

Завдання 7. Перекласти крилаті вирази:

Де згода – там перемога

Прийшов, побачив, переміг

Варіант 3

Завдання 1. Перевірити свої знання за допомогою нижче поданих тестів:

<p>1. Дифтонг вимовляється як два голосних звука в слові:</p>	<p>A. <i>Foeniculum</i> Б. <i>Poëta</i> В. <i>Praeparatum</i> Г. <i>Daucarinum</i> Д. <i>Aegrotus</i></p>
<p>2. У слові "benzoicus" буква "z" вимовляється як:</p>	<p>A. [ц] Б. [с] В. [дц] Г. [дз] Д. [дс]</p>
<p>3. У слові "rhizoma" буквосполучення "rh" вимовляється як:</p>	<p>A. [т] Б. [р] В. [рч] Г. [ч] Д. [рх]</p>
<p>4. У якому слові буквосполучення "ti" вимовляється як [ці]:</p>	<p>A. <i>Tibia</i> Б. <i>Mixtio</i> В. <i>Solutio</i> Г. <i>Combustio</i> Д. <i>Cutis</i></p>
<p>5. Слово "cholera" відноситься до термінології:</p>	<p>A. Анатомічної Б. Клінічної В. Ботанічної Г. Фармацевтичної Д. Хімічної</p>
<p>6. В латинській мові немає буквосполучення:</p>	<p>A. "ngu" Б. "su"</p>

	В. "kv" Г. "qu" Д. "ti"
7. Латинська мова дістала свою назву від:	А. Назви міста Б. Назви народів В. Імені вченого Г. Назви країни Д. Назви півострова
8. Грецький корінь є в терміні:	А. Novocainum Б. Praeparatum В. Eucaliptus Г. Antipyrinum Д. Butirum
9. До фармацевтичної термінології відносяться назви:	А. Препаратів Б. Частих людського тіла В. Рослин Г. Хвороб та їх ознак Д. Хімічних елементів
10. Латинська мова належить до мов:	А. Державних Б. Медичної термінології В. Ботанічної термінології Г. Фармацевтичної термінології Д. Міжнародної наукової термінології

Завдання 2. Перекласти терміни українською мовою:

Acidum benzoicum, Quercus, Butyrum Casao, Hydrogenium, Foeniculum.

Завдання 3. Перекласти терміни латинською мовою:

Вода очищена (2 назви), новокаїн, дибазол, біла глина (2 назви), кофеїн.

Завдання 4. Визначити, в яких словах другий склад від кінця слова буде короткий:

1. Tabuletta	6. Oleum
2. Ampulla	7. Althaea
3. Scatula	8. Viola
4. Vaselineum	9. Viburnum
5. Extrahit	10. Causa

Завдання 5. Визначити, в яких словах другий склад від кінця слова буде довгим:

1. Bacillus	6. Gelatinosus
2. Medicina	7. Citritis
3. Unguentum	8. Camphoratus
4. Ambrosexum	9. Pharmaceuta

Завдання 6. Подані нижче слова розділити на склади, позначити довготу чи короткість складу, поставити наголос:

Signatura, boricus, gossypium, pharmacopoeia, Althaea

Завдання 7. Перекласти крилаті вирази:

Звичка – це друга натура

Дорога – це життя

II. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НАВЧАЛЬНИМ МАТЕРІАЛОМ ЗА ТЕМОЮ ТА ПЛАНОМ ЗАНЯТТЯ

1. Граматичні категорії дієслова

Дієслово в латинській мові має:

- Чотири способи (**modus**):
 - 1) *infinitivus* - інфінітив
 - 2) *indicativus* - дійсний спосіб
 - 3) *imperativus* - наказовий спосіб
 - 4) *conjunctivus* - умовний спосіб

- два стани (**genus**):
 - 1) *activum* – активний стан
 - 2) *passivum* - пасивний стан

- два числа (**numerus**):
 - 1) *numerus singularis* – одиниця
 - 2) *numerus pluralis* – множина

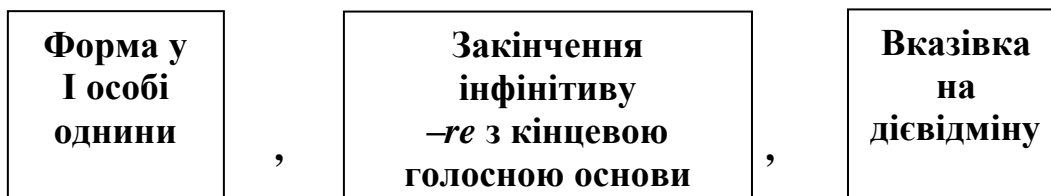
- шість часів (**tempus**):
 - 1) *praesens* – теперішній час

2. Чотири дієвідміни дієслова

<i>Дієвідміна</i>	<i>Кінцева буква основи</i>	<i>Приклади</i>
I	-ā-	<i>signā-re</i>
II	-ē-	<i>miscē-re</i>
III	Приголосний або -i-	<i>solv-ē-re</i>
IV	-ī-	<i>audī-re</i>

Nota bene! Для того, щоб визначити основу дієслова, потрібно від форми інфінітиву відкинути закінчення –re. В III дієвідміні між основою дієслова і закінченням інфінітиву –re стоїть з'єднувальна голосна "e", яка відкидається разом із закінченням. Визначається дієвідміна за кінцевою буквою основи

3. Словникова форма дієслова

Наприклад: позначати – *signo, āre,1*
змішувати – *misceo, ēre,2*
розчиняти – *solvo, ēre,3*
слухати – *audio, īre,4*

4. Особовий займенник

В латинській мові особовий займенник при дієслові не вживається, але при перекладі українською мовою вони ставляться відповідно до норм української мови,

Наприклад:

signo – я позначаю
finit – він закінчує
dantur – вони видаються

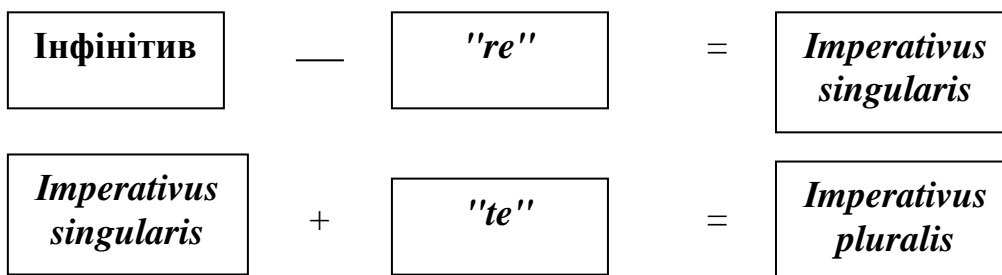
5. Наказовий спосіб

Дієслово в рецепті вживається в наказовому способі. Наказовий спосіб має дві форми: однину та множину.

Форма однини утворюється від інфінітиву шляхом відкидання закінчення *-re*.

Форма множини утворюється від однини шляхом додавання до неї закінчення *-te* (порівняйте з російською мовою: *обозначь – обозначьте, смешай - смешайте*).

Схема утворення наказового способу

Nota bene! У дієсловах III дієвідміни у множині між основою і закінченням *"te"* з'являється з'єднувальна голосна *"i"*, наприклад:

signāre – signa, signate
miscēre – misce, miscete
solvēre – solve, solvite
audīre – audi, audite

6. Запам'ятайте:

Форми дієслова "esse" – бути:

3-я особа однини – *est* - він (вона, воно є);

3-я особа множини – *sunt* - вони є.

Дієслово "esse" – бути в латинській мові вживається, як самостійне дієслово, так і в якості зв'язки в складовому присудку, наприклад:

- *Pfarmaceuta est* - Він фармацевт
- *Pfarmaceutae sunt* - Вони фармацевти
- *Mentha planta est* - М'ята – рослина
- *Mentha et Valeriana plantae sunt* - М'ята і валеріана – рослини.

УМОВНИЙ СПОСІБ

Для подальшого успішного засвоєння теми "Дієслово" Ви повинні запам'ятати наступні положення:

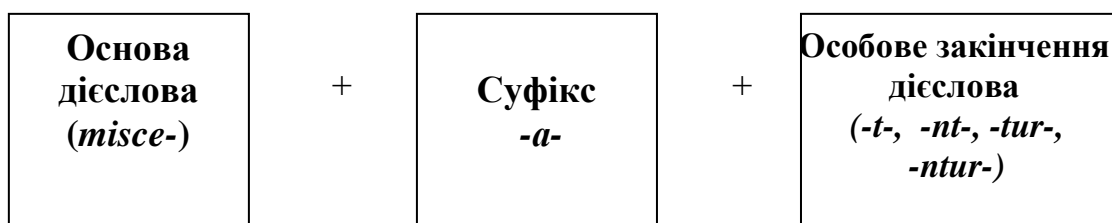
- закінчення 3-ї особи однини та множини теперішнього часу дійсного способу активного та пасивного станів:

<i>Activum</i>		<i>Passivum</i>	
Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
<i>-t-</i>	<i>-nt-</i>	<i>-tur-</i>	<i>-ntur-</i>

- В рецепті умовний спосіб може вживатись замість наказового.

В умовному способі активного і пасивного станів зберігаються ті ж особові закінчення, що і у дійсному способі.

Модель утворення умовного способу

N.B.! У дієсловах 1-ї дієвідміни кінцевий голосний основи закінчується на "-a", тому при утворенні умовного способу "-a" переходить в "-e" і після цього додається особове закінчення .

У рецептах умовний спосіб вживається в 3-ій особі однини та множини пасивного стану (тобто має закінчення *-tur-, -ntur-*), *наприклад*:

$\overset{e}{serv(a)} + tur = servetur$ (нехай зберігається)

$\overset{e}{serv(a)} + ntur = serventur$ (нехай зберігаються)

$\overset{a}{misce} + tur = misce-a-tur$ (нехай змішується)

miscē + *ntur* = *miscē-a-ntur* (нехай змішуються)
a
solv + *tur* = *solv-a-tur* (нехай розчиняється)
a
solv + *ntur* = *solv-a-ntur* (нехай розчиняються)
a
fini + *tur* = *fini-a-tur* (нехай буде закінчено)
a
fini + *ntur* = *fini-a-ntur* (нехай будуть закінчені)

N.B.! Таким чином, характерним голосним умовного способу є: в 1-й дієвідміні "e", а в 2,3,4 – голосний "a".

➤ Умовний спосіб вживається:

а) в незалежних реченнях, що висловлюють наказ, прохання і перекладається українською мовою неозначеною формою дієслова або виразом з часткою "нехай" і може вживатись замість наказового способу, наприклад:

Наказовий спосіб дієслова	Умовний спосіб
1. <i>Misce. Da. Signa.</i>	<i>Misceatur. Detur. Signetur.</i>
2. <i>Sterilisa!</i>	<i>Sterilisetur!</i>
3. <i>Solve!</i>	<i>Solvatur!</i>
4. <i>Da tales doses numero...</i>	<i>Dentur tales doses numero...</i>
5. <i>Divide in partes aequales numero...</i>	<i>Dividantur in partes aequales numero...</i>
6. <i>Repete! Bis repete! Non repete!</i>	<i>Repetatur! Bis repetatur! Non repetatur!</i>
7. <i>Recipe: (Rp.:)</i>	

б) у підрядних реченнях мети, наприклад: *Misce, ut formetur massa gelatinosa.*

➤ Запам'ятайте форми дієслова ***fiō, fieri***, що вживається у різних рецептурних виразах.

3-я особа однини	<i>fiat (ut fiat)</i>	нехай утвориться, нехай зробиться (щоб утворилась, щоб зробилась)
3-я особа множини	<i>fiant (ut fiant)</i>	нехай утворяться, нехай зробляться (щоб утворилися, щоб зробилися)

РЕЦЕПТУРНІ ВИРАЗИ ТА ЇХ СКОРОЧЕННЯ

Misce, fiat pulvis	M., f. pulv.	Змішай, нехай утвориться порошок.
Misce, fiat unguentum	M., f. ung.	Змішай, нехай утвориться мазь.

Misce, fiat pasta	M., f. p.	Змішай, нехай утвориться паста.
Misce, fiat species	M., f. sp.	Змішай, нехай утворяться збори лікарські.
Misce, fiat suppositorium	M., f. supp.	Змішай, нехай утвориться суппозиторія

III. ТРЕНУВАННЯ ЗАСВОЄНОГО МАТЕРІАЛУ

Вправа 1. Дописати неозначену форму дієслів:

percol...(1), exprim...(3), concid...(3), serv...(1), vale...(2), salv...(2), audi...(4)

Вправа 2. Визначити основу та дієвідміну наступних дієслів:

Linīre, dividēre, adjuvāre, siccāre, sanāre, continēre, vivēre, habēre, conquēre, praecipitāre, terēre, praeparāre, summēre, finīre, concidēre, macerāre, infundēre, colāre

Вправа 3. Визначити дієвідміну наступних дієслів:

1. Filtro, āre, 2. Verto, ěre, 3. Valeo, ēre, 4. Palpo, āre, 5. Tussio, īre, 6. Dormio, īre, 7. Macero, āre, 8. Doceo, ēre, 9. Tero, ěre, 10. Recipio, ěre

Вправа 4. Визначити основу наступних дієслів:

Agitāre, infundēre, studīre, sentīre, formāre, docēre, nutrīre, tegēre

Вправа 5. Замінити цифрові позначення дієвідмін повною формою інфінітиву:

colo,1; salveo, 2; coquo,3; finio,4; dormio, 4; vivo,3; adhibeo, 2; praeparo, 1; audio,4; addo,3; misceo,2; signo,1

Вправа 6. Перекласти латинською мовою:

Нехай зберігається –
Вони фільтрують –
Розчин нехай буде простерилізовано –
Порошок нехай буде розділено –
Нехай будуть змішані –

Вправа 7. Перекласти українською мовою:

Praepara mixturam –	Sterilisetur solutio –
Misce, formentur pilulae –	Formetur suppositoria –
Repetatur! –	Misce, fiant guttae –
Misce, fiat solutio –	Praeparetur infusum –
Divide massam pilularum –	

Вправа 8. Утворити наказовий спосіб дієслів:

infudo, ěre 3	sentio, īre 4	laboro, āre 1
adgibeo, ēre 2	conspergo, ěre 3	servo, āre 1

summo, ěre 3	formo, ěre 2	Praeparo, āre 1
filtro, āre 1	habeo, ěre 2	finio, ĩre 4

Вправа 9. Визначити дієвідміну за неозначеною формою дієслова:
venire (приходити), vidēre (бачити), monstrare (показувати), dare (давати), emēre (купувати), sentire (відчувати), tradēre (перекладати), sedēre (сидіти).

Вправа 10. Утворити від першої основної форми дієслова інфінітив:
lego 3 (читати, збирати), doceo 2 (вчити), noto 1(відмічати), cado 3 (падати), finio 4 (кінчати), vivo 3(жити), porto 1(носити), fleo 2 (плакати), venio 4 (приходити).

Вправа 11. Назвати дієслова в усіх основних формах:
deleo 2 (знищувати), voco 1 (звати), audio 4 (слухати), noto 1 (відмічати), punio 4 (карати), fleo 2 (плакати), muto 1(змінювати).

Вправа 12. Запам'ятайте формули привітання і прощання:
Ave! Avete! – Будь здоровий! Добридень! Прощай! Бувайте здорові!
Прощавайте!

Salve! Salvete! – Привіт! Будь здоров! Будьте здорові! (при зустрічі).

Vale! Valete! – Будь здоров! Будьте здорові! Прощай! Прощайте!

Salutem! – Привіт! (шле).

Ad multos annos! – Многая літа! (На довгі роки!).

Vive valeque! – Живи і будь здоров! (Будь здоровий і прощай!).

Omnes salvos volo! – Бажаю всім здоров'я!

Vivat! Vivant! – Хай живе! Хай живуть!

Cum Deo! – З Богом!

Laudetur Iesus Christus! Слава Ісусу Христу!

Feliciter vade! – Щасливої дороги!

Вправа 13. Утворити умовний спосіб дієслів:

infudo, ěre 3	sentio, ĩre 4	laboro, āre 1
adgibeo, ěre 2	conspergo, ěre 3	servo, āre 1
summo, ěre 3	formo, ěre 2	Praeparo, āre 1
filtro, āre 1	habeo, ěre 2	finio, ĩre 4

Вправа 14. Утворити форми умовного способу від дієслів:

Dividēre, signāre, diluēre, habēre, solvēre, nutrīre, praescribēre, docēre, colligēre, finīre, valēre, siccāre, decorticāre, extendēre, sanāre, scribēre, extrahēre, vivēre, providēre, olēre, linīre.

Домашнє завдання:

1. Вивчити граматичні категорії дієслова, правила визначення основи дієслів, визначення дієвідміни, утворення наказового та умовного способу від дієслів чотирьох дієвідмін.
2. Вивчити назви фармацевтичних термінів, вміти їх читати і писати (словник с. 6, 7).
4. Вивчити крилаті латинські вирази (словник с. 6, 7).

Викладач: Процюк І. Є.

Інструкція до практичного заняття № 3

Навчальна дисципліна: Латинська мова

Спеціальність: 226 Фармація, промислова фармація.

Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр.

Тема: Іменник. Неузгоджене означення

Література основна:

Прокопчук Л.С., Процюк І.Є., Клязника В.М. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 2017. 224 с.

Оснащення: роздатковий матеріал

План:

1. Граматичні категорії іменника: рід, число, відмінок.
2. П'ять відмін іменників у латинській мові та визначення кожної з них.
3. Основа іменників. Запис іменників у навчальних словниках.
4. Перша відміна іменників, основні ознаки. Винятки щодо роду іменників першої відміни. Відмінкові закінчення іменників першої відміни.
5. Відмінювання в називному, родовому, знахідному та орудному відмінках однини і множини.
6. Неузгоджене означення в латинській мові.
7. Постановка неузгодженого означення після пояснювального слова і переклад його українською мовою.
8. Відмінювання термінів із неузгодженим означенням.
9. Вживання неузгодженого означення в фармацевтичній термінології.

ХІД РОБОТИ:

I. КОНТРОЛЬ ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Перекласти латинською мовою.

Нехай зберігається –

Вони фільтрують –

Розчин нехай буде простерилізовано –

Порошок нехай буде розділено –

Нехай будуть змішані –

Завдання 2. Перекласти українською мовою.

Praepara mixturam –

Misce, formentur pilulae –

Repetatur! –

Misce, fiat solutio –

Divide massam pilularum –

Sterilisetur solutio –

Formetur suppositoria –

Misce, fiant guttae –

Praeparetur infusum –

Завдання 1. Виконати тести:

Варіант 1

1. Яка частина мови змінюється за особами та числами?

А. Іменник

Б. Дієслово

В. Прикметник

Г. Займенник

2. Основу латинського дієслова знаходять за формою:
- Д. Числівник
- А. Інфінітиву
Б. 1-ї особи однини активного стану
В. 3-ї особи однини пасивного стану
Г. Основи
Д. Наказового способу однини
3. 3-я особа множини теперішнього часу дійсного способу пасивного стану має закінчення:
- А. -o
Б. -t
В. -ntur
Г. -nt
Д. -tur
4. Серед перелічених нижче слів у словниковій формі вказати на дієслово:
- А. Aqua, a, f
Б. Aloë, ës, f
В. Signo, āre, 1
Г. Siccus, a, um
Д. Siupus, i, m
5. Дієслово II дієвідміни від III дієвідміни відрізняється:
- А. Закінченням інфінітиву
Б. Довготою передостаннього голосного
В. Закінченням 3-ї особи однини активного стану дійсного способу
Г. Закінченням 1-ї особи однини активного стану дійсного способу
Д. Голосною основи
6. При відмінюванні дієслів з'єднувальна голосна з'являється у дієсловах дієвідміни:
- А. Першої
Б. Третьої
В. Четвертої
Г. Другої
7. При утворенні наказового способу множини необхідно:
- А. До основи дієслова додати особове закінчення
Б. Від інфінітиву відняти закінчення "re"
В. До наказового способу однини додати закінчення "te"

- Г. До основи дієслова додати закінчення "te"
8. Встановити послідовність.
Закінчення дієслів:
1. –o
 2. –are
 3. –tur
 4. –nt
 5. –t
9. В рецепті найчастіше дієслово вживається у формі:
- А. Інфінітив
 - Б. 1-а особа однини активного стану
 - В. 3-я особа однини активного стану
 - Г. 3-я особа множини активного стану
 - Д. 3-я особа однини пасивного стану
10. Серед перелічених нижче закінчень інфінітиву визначте закінчення II дієвідміни
- А. Наказового способу
 - Б. 1-ї особи однини активного стану дійсного способу
 - В. 3-ї особи множини пасивного стану дійсного способу
 - Г. 3-ї особи однини активного способу дійсного стану
 - Д. 1-ї особи множини пасивного стану дійсного способу
- А. -āre
 - Б. -ēre
 - В. -ēre
 - Г. -īre

Завдання 2. Визначити дієвідміну наступних дієслів:

Filtro, āre; verto, ēre; tussio, īre; tero, ěre

Завдання 3. Визначте основу та дієвідміну наступних дієслів:

conquĕre, adgibĕre, linĭre, praecipitāre, summĕre, macerāre

Завдання 4. Диктант слів

Варіант 2

Завдання 1. Виконати тести:

1. В словниковій формі дієслово записується у формі:
- А. 3-ї особи однини пасивного стану дійсного способу
 - Б. Інфінітиву
 - В. 1-ї особи однини активного

- стану дійсного способу
Г. Наказового способу однини
Д. 3-ї особи однини пасивного
стану умовного способу
2. Встановити відповідність.
Форма дієслова:
1. Інфінітив
 2. 3-я особа однини активного стану
дійсного способу
 3. Наказовий спосіб однини
 4. Наказовий спосіб множини
 5. 3-я особа однини пасивного стану
умовного способу
3. Основу дієслова знаходять за
формою:
4. 3-я особа однини теперішнього часу
дійсного способу має закінчення:
5. Закінчіть речення:
6. Серед перелічених дієслів визначте
дієслова в наказовому способі:
7. Інфінітив має закінчення:
- A. Vertère
Б. Recipit
В. Repatur
Г. Solvite
Д. Misce
- A. 1-ї особи множини пасивного
стану дійсного способу
Б. 1-ї особи однини активного
стану дійсного способу
В. Інфінітиву
Г. 3-ї особи однини активного
способу дійсного стану
Д. Наказового способу
- A. -o
Б. -t
В. -ntur
Г. -nt
Д. -tur
- A. Pharmaceutae...
Б. Mentha planta medicate...
- A. Audire
Б. Sumit
В. Sterilisate
Г. Do
Д. Solvunt
- A. -tur
Б. -re
В. -t
Г. -tur
Д. -ntur

8. Змінюється за числами та особами:
- А. Дієслово
 - Б. Іменник
 - В. Займенник
 - Г. Числівник
 - Д. Прикметник
9. В рецепті дієслово вживається у формі:
- А. 1-ї особи однини активного стану дійсного способу
 - Б. 3-ї особи множини пасивного стану дійсного способу
 - В. 3-ї особи однини активного способу дійсного стану
 - Г. 1-ї особи множини пасивного стану дійсного способу
 - Д. Наказового способу
10. Серед перелічених нижче закінчень визначте закінчення III дієвідміни:
- А. -āre
 - Б. -ēre
 - В. -ĕre
 - Г. -īre

Завдання 2. Визначити дієвідміну наступних дієслів:

Dormio, īre; valeo, ēre; palpo, āre; infundo, ĕre

Завдання 3. Визначте основу та дієвідміну наступних дієслів:

sanāre, vivĕre, praeparāre, concidĕre, habĕre, finīre

Завдання 4. Диктант слів

Варіант 3

Завдання 1. Виконати тести:

1. Яка частина мови змінюється за особами та числами?
- А. Прикметник
 - Б. Займенник
 - В. Іменник
 - Г. Дієслово
 - Д. Числівник
2. Основу дієслова знаходять за формою:
- А. Основи
 - Б. 1-ї особи однини активного стану
 - В. 3-ї особи однини пасивного стану

- Г. Інфінітиву
Д. Наказового способу однини
3. 3-я особа множини теперішнього часу дійсного способу пасивного стану має закінчення:
- А. -o
Б. -t
В. -ntur
Г. -nt
Д. -tur
4. Серед перелічених нижче слів у словниковій формі вказати на дієслово:
- А. Ampulla, a, f
Б. Praeparo, āre, l
В. Flavus, a, um
Г. Siccus, a, um
Д. Sirupus, i, m
5. Дієслово I дієвідміни від II дієвідміни відрізняється:
- А. Закінченням інфінітиву
Б. Довготою передостаннього складу
В. Закінченням 3-ї особи однини активного стану дійсного способу
Г. Закінченням 1-ї особи однини активного стану дійсного способу
Д. Голосною основи
6. При відмінюванні дієслів з'єднувальна голосна з'являється у дієсловах дієвідміни:
- А. Першої
Б. Третьої
В. Четвертої
Г. Другої
7. При утворенні наказового способу множини необхідно:
- А. До основи дієслова додати особове закінчення
Б. Від інфінітиву відняти закінчення "re"
В. До наказового способу однини додати закінчення "te"
Г. До основи дієслова додати закінчення "te"
8. Встановити послідовність. Дієвідміна:
1. Друга
- А. Dāre
Б. Conspergēre
В. Studēre

2. Перша
3. Четверта
4. Третя
9. В рецепті дієслово вживається у формі:
10. Закінчіть речення:
- Г. Sentire
- А. Інфінітиву
Б. 1-ї особи однини активного стану дійсного способу
В. 3-ї особи множини пасивного стану дійсного способу
Г. Наказового способу
Д. 1-ї особи множини пасивного стану дійсного способу
- А. Valeriana planta...
Б. Valeriana et Mentha plantae...

Завдання 2. Визначити дієвідміну наступних дієслів:

Masero, āre; doceo, ēre; audio, īre; divide, ěre

Завдання 3. Визначити основу та дієвідміну наступних дієслів:

Linire, dividere, adjuvare, colare, terere, continere

Завдання 4. Диктант слів

II. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НАВЧАЛЬНИМ МАТЕРІАЛОМ ЗА ТЕМОЮ ТА ПЛАНОМ ЗАНЯТТЯ

Граматичні категорії іменника

Іменник латинської мови має наступні категорії:

1. Рід

чоловічий - masculinum - m

жіночий - femininum - f

середній - neutrum - n

2. Число

однина - singularis - sing.

множина - pluralis - plur.

3. Відмінок

Найбільш уживані в фармацевтичній термінології 5 відмінків:

Nominativus - Nom. - називний (хто? що? quis? quid?) відмінок підмета, головного слова у терміні: - aqua - вода

Genetivus - Gen. - родовий (кого? чого? cuius?) відмінок неузгодженого означення: gutta aquae - крапля води

Dativus - Dat. - давальний (кому? чому? для кого? для чого? cui?) відмінок непрямого додатка: Da aegrotae. - Видай хворій.

Accusativus - Acc. - знахідний (кого? що? quem? quid?) відмінок прямого додатка, завжди залежить від дієслова: Infunde aquam.- Налий воду.

Ablativus - Abl. - відповідає частково орудному, частково місцевому відмінкам (ким? чим? на кому? на чому? quo?) слугує для позначення засобу та знаряддя, якими виконується дія; dilue aqua - розбав водою.

4. Відміна іменників.

Головна ознака відміни - закінчення Gen. sing., яке завжди дається в словнику.

	I відм.	II відм.	III відм.	IV відм.	V відм.
	f	m n	m, f, n	m n	f
Nom. sing.	-a	-us -um -er -on	різні	-us -u	-es
Gen. sing.	-ae	-i	-is	-us	-ei

Словникова форма іменника

Латинські іменники у словнику записуються в словниковій формі, яка містить у собі:

- іменник в називному відмінку однини (Nom. sing.);
- закінчення родового відмінку однини (Gen. sing.);
- показник роду

aqua, ae f - вода

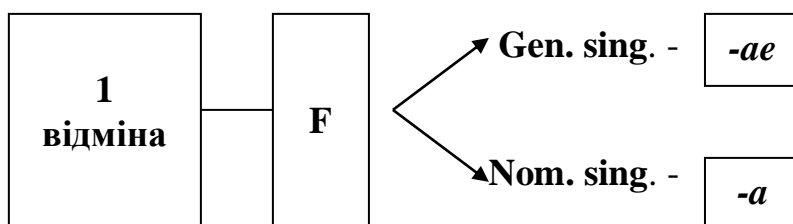
Основу іменника (частина слова без закінчення) I, II, IV, V відмін визначають за формою Nom. sing.

Основу іменників III відміни визначають за формою Gen. sing., відокремивши закінчення -is:

medicamentum, i n - ліку homo, homin-is m – людина

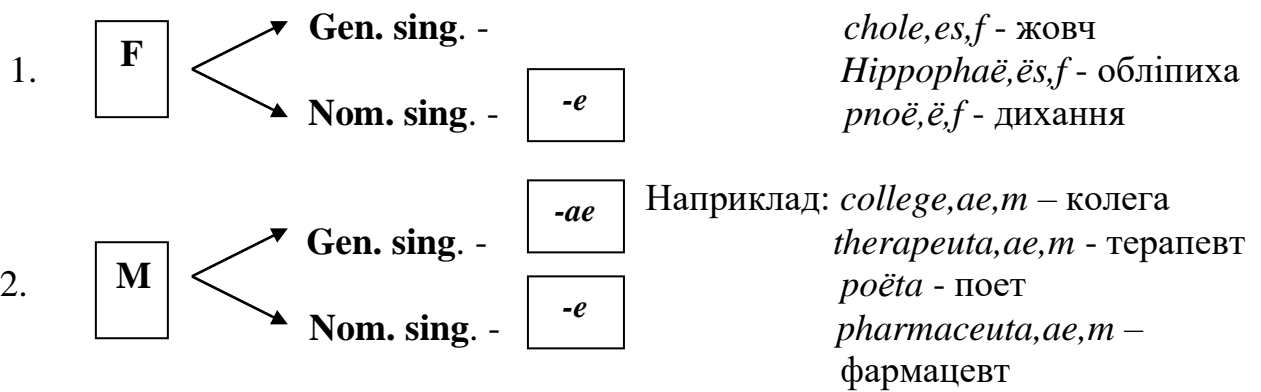
I відміна іменника

До першої відміни належать іменники жіночого роду, що в Gen. sing. мають закінчення **-ae**, а в Nom. sing. – закінчення **-a**.

Винятки щодо роду іменників першої відміни:

-es Наприклад: Aloë, ãs, f - алое

Вживання прийменників з іменниками.

Прийменники в латинській мові поділяються на 3 групи:

а) прийменники, що вживаються із знахідним відмінком:

ad - к, для, до, в (в рецептах);

per – через

Наприклад: **Da ad chartam** – видай в папері

Da ad ollam – видай в баночці

Sante guttas per horam – прийми ліки через годину.

б) прийменники, що вживаються з орудним відмінком:

cum – з, разом

ex – із

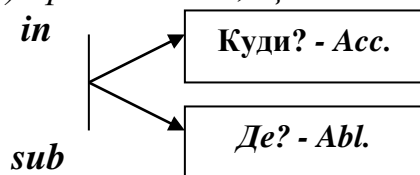
pro – для

Наприклад: **Sume guttam cum aqua** – приймай краплі з водою

Prepara tincturam ex herba – приготуй настоянку із трави

Praepara herbam pro tincture – приготуй траву для настоянки

в) прийменники, що вживаються з двома відмінками:

Наприклад: **Infunde** (куди?) **in lagenam**

Da (де?) **in lagena**

Sune (куди?) **sub linguam**

Solve (де?) **sub lingua**

НЕУЗГОДЖЕНЕ ОЗНАЧЕННЯ

Положення 1. Неузгоджене означення виражається в латинській мові іменником у родовому відмінку однини або множини,

наприклад: **Aqua Menthae (Gen.sing.)**

Aqua Amygdalarum (Gen.sing.)

Положення 2. Неузгоджене означення завжди стоїть після пояснювального іменника. Українською мовою перекладається прикметником або іменником,

наприклад: *massa pilularum* – пілюльна маса

Oleum Olivarum – оливкова олія

Tinctura Valerianae – валеріанова настойка

Tabuleta Analgini – таблетка анальгіну

Положення 3. Неузгоджене означення пишеться з великої літери в середині терміну, якщо воно означає назву рослини, лікарського препарату або хімічного елементу,

наприклад: *Aqua Menthae*

Tabuleta Analgini

Aqua Plumbi

Положення 4. При відмінюванні термінів з неузгодженим означенням відмінюється тільки іменник, який пояснює неузгоджене означення, а неузгоджене означення залишається без змін,

наприклад:

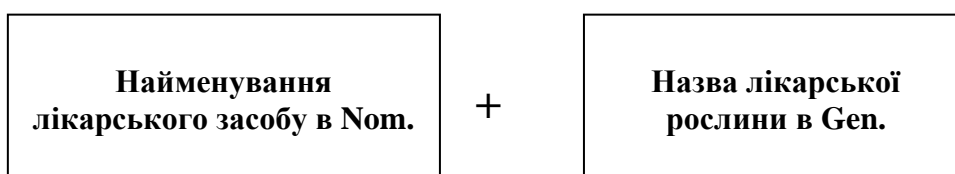
<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>Nom.</i>	<i>Aqua Menthae</i>	<i>Aquae Menthae</i>
<i>Gen.</i>	<i>Aquae Menthae</i>	<i>Aquarum Menthae</i>
<i>Acc.</i>	<i>Aquam Menthae</i>	<i>Aquas Menthae</i>
<i>Abl.</i>	<i>Aqua Menthae</i>	<i>Aquis Menthae</i>

Запам'ятайте! Моделі наступних готових лікарських засобів:

Aqua
Menthae piperitae
Amygdalarum amararum
Foeniculi
Plumbi

Tinctura
Belladonnae
Convallariae
Valerianae
Menthae piperitae
Calendulae
Leuzeae
Schizandrae chinensis

Загальна модель будови назв лікарських засобів

III. ТРЕНУВАННЯ ЗАСВОЄНОГО МАТЕРІАЛУ

Вправа 1. Нижче подані іменники I відміни в Nom. sing. записати їх в словниковій формі:

Urtica, scatula, hora, Chamomilla, Valeriana, Convallaria, aegrota, gemma, Aqua.

Вправа 2. Визначити серед наведених нижче слів-іменників I відміни, слова грецького походження, що є винятками із правила про рід:

Tinctura; Chole; Herba; Planta; Aloë; Valeriana; Mentha; Collega; Convallaria; Hippophaë; Pharmaceuta; Oblata

Вправа 3. За словниковою формою поставити наступні іменники в Gen.sing.

folium, i n	bacca, ae f	odor, odoris m
oleum, i n	dosis, is f	sulfur, uris n
gutta, ae f	gemma, ae f	die, ei f
infusum, i n	liquor, oris m	pix, picis f

Вправа 4. Провідміняти іменники:

gutta, pilula, ampulla, aqua, planta.

Вправа 5. Перекласти словосполучення латинською мовою.

настоянка календули, таблетка анальгіну, плід кропу, настій трави термопсису, трава череди, кора крушини, ягода брусниці, листок кропиви, корінь кульбаби, вода кропу, відвар кори

Вправа 6. Підкреслити основу та визначити відміну іменників.

planta, ae f	semen, inis n	rhizoma, atis n	solutio, onis f
mucilago, inis f	amylum, i n	linimentum, i n	genu, us n
Quercus, us f	Adonis, idis f	fructus, us m	spiritus, us m
flos, oris m	dens, ntis m	lac, lactis n	dosis, is f

Вправа 7. Заповнити таблицю.

Іменник в словниковій формі	Відміна іменника	Іменник в Gen.sing.	Основа іменника
Cornu, us n			
Unguentum, i n			
Sapo, onis m			
Sirupus, i m			
Spiritus, us m			
Res, ei f			
Valeriana, ae f			
Acidum, i n			
Oleum, i n			

Інструкція до практичного заняття № 4

Навчальна дисципліна: Латинська мова

Спеціальність: 226 Фармація, промислова фармація.

Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр.

Тема: Прикметники. Узгодження прикметників з іменниками

Література основна:

Прокопчук Л.С., Процюк І.Є., Клязника В.М. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 2017. 224 с.

Оснащення: роздатковий матеріал

План:

1. Категорії прикметників в латинській мові.
2. Дві групи латинських прикметників. Переклад їх українською мовою.
3. Прикметники I групи, родові закінчення, словникова форма.
4. Алгоритм узгодження прикметників з іменниками.
5. Приклади узгодження прикметників першої групи з іменниками I та II відмін.
6. Фармацевтичні терміни з узгодженим означенням та прописування їх в рецептах.
7. Прикметники II групи, поділ їх на підгрупи.
8. Прикметники II групи з трьома, двома, одним родовими закінченнями. Приклади слів.
9. Узгодження прикметників II групи з трьома, двома, одним родовими закінченнями з іменниками I-III відмін.
10. Вживання прикметників II групи з трьома, двома, одним родовими закінченнями у фармацевтичній термінології.

ХІД РОБОТИ:

I. КОНТРОЛЬ ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Серед перелічених нижче слів у словниковій формі визначити іменники II відміни:

1. Aloë,ēs,f	6. Magister,tri,m	11. Dies,ei,f
2. Sirupus,i,m	7. Radix,icis,f	12. Virus,i,n
3. Collega,ae,m	8. Bolus,i,f	13. Crystallus,i,f
4. Medicus,im	9. Spiritus,us,m	14. Pilula,ae,f
5. Unguentum,i,n	10. Succus,i,m	15. Tempus,oris,n

Завдання 2. За закінченням іменників II відміни визначити їх відмінок:

1. Sirupi	6. Librorum	11. Medicus
2. Bolo	7. Magistrorum	12. Sirupus
3. Succum	8. Libris	13. Liber
4. Cristallis	9. Puer	14. Bacilli (plur.)
5. Leonuri	10. Succi (plur.)	15. Globulo

Завдання 3. Перекласти:

- а) українською мовою:

1. Oleum Helianthi
2. Aqua Amygdalarum
3. Praeparate sirupum e baccis Rubi idaei
4. Da Succum Kalanchoës
5. Medicus praescribit Tincturam Leonuri
6. Pharmaceuta praeparat globulos
7. Adde in mixtura Aquam Amygdalarum
8. Mixtura cum Tincturam Leonuri adgibetur

б) латинською мовою

1. Настойка собачої кропиви з настойкою конвалії.
2. Приготуй сироп
3. Збовтайте мікстуру з настойкою
4. Розчини в соняшниковій олії камфору
5. Приготуй сік із ягід чорниці

Завдання 4. Встановити відповідність

<i>Латинський іменник II відміни чоловічого роду</i>	<i>Грецький корінь, що відповідає одному з латинських іменників першої колонки</i>
1. Mediculus, i, m	rhin-
2. Nasus, i, m	ophthalm-
3. Musculus, i, m	iatr-
4. Morbus, i, m	myos- (my-)
5. Oculus, i, m	neur-
6. Nervus, i, m	pathos-

Завдання 5. Перекласти крилаті вирази:

Балакучий язик приносить шкоду

Чесне життя – щасливе

Погане зілля швидко росте

Найвище благо медицини – здоров'я

Небажана особа (особа, яка не користується прихильністю)

Завдання 6. Диктант слів

II. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НАВЧАЛЬНИМ МАТЕРІАЛОМ ЗА ТЕМОЮ ТА ПЛАНОМ ЗАНЯТТЯ

Прикметник в латинській мові має такі ж самі категорії, що і в українській, а саме:

2 числа (numerus) – Numerus singularis

Numerus pluralis

3 роду (genus) - Genus masculinum

Genus femininum

Genus neutrum

6 відмінків (casus) – Nominativus

Genetivus

Dativus

Accusativus

Ablativus

Vocativus

В латинській мові прикметник не має своєї відміни і відмінюється за зразками іменників I, II, III відмін і, залежно від цього, поділяються на 2 групи:

- прикметники I групи відмінюються як іменники I і II відмін;
- прикметники II групи відмінюються як іменники III відміни.

ПРИКМЕТНИКИ ПЕРШОЇ ГРУПИ – це прикметники, що відмінюються за зразками іменників I і II відмін і мають наступні родові закінчення:

- чоловічий рід в *Nom.sing.* має закінчення *-us*, або *-er*;
- жіночий рід в *Nom.sing.* має закінчення *-a*;
- середній рід в *Nom.sing.* має закінчення *-um*.

Відповідно, жіночий рід буде відмінюватись як іменники I відміни, тобто в *Gen.sing.* мають закінчення *-ae*.

Чоловічий та середній роди будуть відмінюватись як іменники II відміни і в *Gen.sing.* мають закінчення *-i*.

АЛГОРИТМ

узгодження прикметників з іменниками

1. Визначити форму терміна.
2. Визначити за словниковою формою рід іменника.
3. Вибрати із словникової форми прикметника прикметник того ж роду, що і іменник.
4. Прикріпити до іменника відібраний прикметник і скласти термін в *Nom.sing.*
5. Визначити відміни іменника і прикметника та до їх основ додати відповідні закінчення.

Наприклад: треба утворити латинською мовою словосполучення:

«Густі сиропи» - Хто? Що? – *Nom.plur.*

- 1) *sirupus,i,m* – чоловічий рід
- 2) *spissus,a,um* – *spiccus*
- 3) *sirupus,i* – іменник II відміни
- 4) *sirupus spiccus* – форма *Nom.sing.*
spiccus – прикметник чоловічого роду II відміни
- 5) *Sirupi spicci* – форма *Nom.plur.*

Прикметники, які мають іншу словникову форму, відносяться до **ПРИКМЕТНИКІВ ДРУГОЇ ГРУПИ** та відмінюються за III відміною іменників. В залежності від числа родових закінчень в словниковій формі прикметники III відміни можуть бути: з трьома, двома та одним родовим закінченням.

Прикметники з трьома закінченнями мають для кожного роду особливе закінчення: для чоловічого **-er**, для жіночого **-is**, для середнього **-e**.

Прикметники з трьома родовими закінченнями	→ <i>Nom.sing.</i>	<i>M</i>	<i>F</i>	<i>N</i>
		<i>-er</i>	<i>-is</i>	<i>-e</i>

Наприклад: *silvester, tris, tre* – лісовий, а, е;
acer, acris, acre – гострий, а, е;

В словнику (словникова форма) ці прикметники записуються з закінченнями всіх трьох родів. Закінчення жіночого й середнього родів цих прикметників записуються зі зміненою частиною основи.

Наприклад: *Paluster, tris, tre* – болотяний, а, е

В більшості прикметників з трьома закінченнями буква **e** перед **r** при відмінюванні випадає: в чоловічому роді, починаючи з родового відмінка однини, в жіночому та середньому – в усіх відмінках без виключення.

При узгодженні прикметників II групи з іменниками III відміни, вони узгоджуються у роді, числі та відмінку, але не у відміні. Тому прикметник та іменник можуть мати різні закінчення, якщо вони відносяться до різних відмін.

ВІДМІНЮВАННЯ ПРИКМЕТНИКІВ III ВІДМІНИ

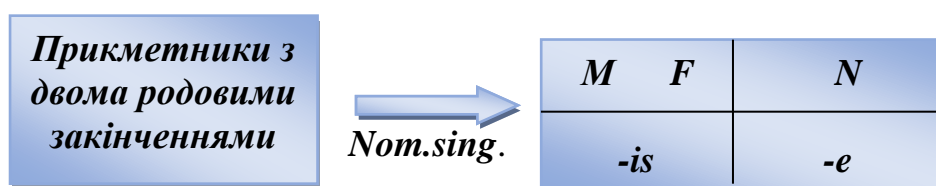
Всі прикметники III відміни з трьома закінченням відмінюються за голосним типом III відміни, так як основа більшості з них закінчується на **-i**.

<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>			<i>Pluralis</i>		
	<i>masculinum</i>	<i>femininum</i>	<i>neutrum</i>	<i>masculinum</i>	<i>femininum</i>	<i>neutrum</i>
Nom.	Різні закінчення			es	es	ia
Gen.	is	is	is	ium	ium	ium
Dat.	i	i	i	ibus	ibus	ibus
Acc.	em	em	е, як в Nom	es	es	ia
Abl.	i	i	i	ibus	ibus	ibus

Зразок відмінювання прикметника з трьома закінченнями

silvester, tris, tre – лісовий, а, е.						
<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>			<i>Pluralis</i>		
	<i>masculinum</i>	<i>femininum</i>	<i>neutrum</i>	<i>masculinum</i>	<i>femininum</i>	<i>neutrum</i>
Nom.	silvest- er	silvestr- is	silvestr- e	silvestr- es	silvestr- es	silvestr- ia
Gen.	silvestr- is	silvestr- is	silvestr- is	silvestr- ium	silvestr- ium	silvestr- ium
Dat.	silvestr- i	silvestr- i	silvestr- i	silvestr- ibus	silvestr- ibus	silvestr- ibus
Acc.	silvestr- em	silvestr- em	silvestr- e	silvestr- es	silvestr- es	silvestr- ia
Abl.	silvestr- i	silvestr- i	silvestr- i	silvestr- ibus	silvestr- ibus	silvestr- ibus

Прикметники з двома закінченнями мають для чоловічого та жіночого роду одне загальне закінчення **-is**, а для середнього роду **-e**.

Наприклад:

<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	
vernālis	vernālis	Vernāle	весняний, а, е

- officinalis, е – офіційний, аптечний;
- pectoralis, е – грудний;
- rectalis, е – ректальний, прямокишковий;
- solubilis, е – розчинний;
- sterillis, е – стерильний;
- subtilis, е – дрібний;
- vaginalis, е – вагінальний;
- vulgaris, е – звичайний;
- volutilis, е – леткий.

У словнику (словникова форма) ці прикметники наводяться з зазначенням двох родових закінчень.

Наприклад: solubilis, е – розчинний, а, е.

Більшість прикметників III відміни – прикметники з двома закінченнями. Багато з них утворюється з суфіксами **-ālis**, **-āris**, які визначають відношення та приналежність.

Слова **commūnis, е** і **vulgāris, е** вживаються в ботанічній номінатурі в одному й тому ж значенні “звичайний”.

Частіше в значенні “звичайний” використовується прикметник **vulgaris, е**.

Наприклад: Thymus vulgaris – чебрець звичайний;
 Origanum vulgaris – материнка звичайна.

Прикметники з суфіксами **-bilis**, **-ilis** означають пасивну можливість бути об'єктом будь-якої дії:

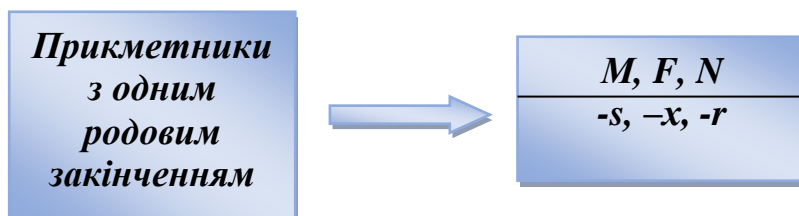
solubīlis, *e* – розчинний;

enterosolubīlis, *e* – кишковорозчинний (про пігулки);

(грец. *enteron* - кишка)

vegetabīlis, *e* – рослинний

Прикметники з одним закінченням мають для всіх трьох родів одне загальне закінчення, частіше **-x**, чи **-s**, а також **r**.

Наприклад: *simplex, icis* – простий;
duplex, icis - подвійний
triplex, icis – потрійний;
tricolor, oris – триколовий;
mas, maris – чоловічий.

В прикметниках з одним закінченням, також, як в іменниках приголосного типу III відміни, основа в називному та непрямих відмінках неоднакова. Тому в словниках (словникова форма) прикметники з одним закінченням наводяться так, як іменники III відміни, тобто з вказівкою родового відмінку (не ставиться тільки позначення роду).

Наприклад:

simplex, icis – простий, а, е.

recens, ntis – свіжий, а, е.

teres, etis – круглий.

Основа прикметників з двома закінченнями знаходиться за формою жіночого роду, а прикметників з одним закінченням – за формою родового відмінка.

silvester, tris, tre – основа: *silvestr* -

vernalis, e – основа: *vernal* -

simplex, icis – основа: *simplic* -

Зразок відмінювання прикметника з двома закінченнями

Vernālis, e – весняний, а, е.						
Casus	Singularis			Pluralis		
	masculinum	femininum	neutrum	masculinum	femininum	neutrum
Nom.	vernāl- is	vernāl- is	vernāl- e	vernāl- es	vernāl- es	vernāl- ia
Gen.	vernāl- is	vernāl- is	vernāl- is	vernal- ium	vernal- ium	vernal- ium
Dat.	vernāl- i	vernāl- i	vernāl- i	vernal- ibus	vernal- ibus	vernal- ibus
Acc.	vernāl- em	vernāl- em	vernāl- e	vernāl- es	vernāl- es	vernal- ia
Abl.	vernāl- i	vernāl- i	vernāl- i	vernal- ibus	vernal- ibus	vernal- ibus

Зразок відмінювання прикметника з одним закінченням

Simplex, icis – простий, а, е.						
Casus	Singularis			Pluralis		
	masculinum	femininum	neutrum	masculinum	femininum	neutrum
Nom.	simple-x	simple-x	simple-x	simplic-es	simplic-es	simplic-ia
Gen.	simplic-is	simplic-is	simplic-is	simplic-ium	simplic-ium	simplic-ium
Dat.	simplic-i	simplic-i	simplic-i	simplic-ibus	simplic-ibus	simplic-ibus
Acc.	simplic-em	simplic-em	simple-x	simplic-es	simplic-es	simplic-ia
Abl.	simplic-i	simplic-i	simplic-i	simplic-ibus	simplic-ibus	simplic-ibus

III. ТРЕНУВАННЯ ЗАСВОЄНОГО МАТЕРІАЛУ

Вправа 1. Написати словникову форму прикметників.

pulveratus, limpidus, cinereus, ruber, frigidus, camphoratus, dilutus, depuratus, amylaceus

Вправа 2. Утворити:

а) форму середнього роду прикметника

oleosus, coeruleus, hydricus, fuscus, albus, exsiccatus, fluidus, aethereus, liquefactus, albus

б) форму жіночого роду прикметника

aquosus, purus, concentratus, concisus, nigrus, pineritus, obductus, oleosus, spissa, rectificata

Вправа 3. Визначити рід прикметника та утворити Gen.sing

caratum, flava, adgesivum, ophthalmica, nativus, dura, liquida, elasticum, crystallisatus

Вправа 4. Серед наведених нижче слів у словниковій формі визначити прикметники I групи: musculus,i,m; audio,ire,f; amarus,a,um; herba,ae,f; niger,gra,grum

Вправа 5. За формою прикметника визначити рід іменника:

1. Unguentum cinereum
2. Crystallus lucida
3. Cor amarum
4. Bolus alba
5. Flos flavus
6. Sal amarum

Вправа 6. Узгодити прикметник з іменником та перекласти словосполучення латинською мовою:

кислота концентрована –
 краплі олійні –
 сироп густий –

кристал чорний –
капсула желатинова –
екстракт рідкий –
пластир складний –
склянка темна –

Вправа 7. Узгодити прикметник з іменником

1. cera, ae f; (flavus, a, um)
2. flos, oris m; (ruber, bra, brum)
3. tinctura, ae f; (amarus, a, um)
4. unguentum, i n; (compositus, a, um)
5. folium, i n; (exsiccatum, a, um)
6. solutio, onis f; (spirituosus, a, um)
7. Vaselinum, i n; (albus, a, um)
8. charta, ae f; (paraffinatus, a, um)
9. remedium, i n; (cardiacus, a, um)
10. succus, i m; (dilutus, a, um)

Вправа 8. Узгодити прикметники з іменниками, провідмінити словосполучення, перекласти їх українською мовою:

Dolor, ōris m (acer, acris, acre); flos, oris, m (silvester, tris, tre); Pinus (silvester, tris, tre), Ledum (paluster, tris, tre).

Вправа 9. Здійснити переклад наступних фармацевтичних термінів і утворити форми називного на родового відмінків:

Сосна лісова; олія соснова; дьоготь рідкий сосновий; трава багна болотяного; настій багна болотяного; бруньки соснові; настій соснових бруньок.

Вправа 10. Узгодити прикметники з іменниками, поставити утворені словосполучення в Gen. Sing:

Musculus, i m (brevis, e); vertebra, ae f (cervicālis, e); pars, rtis f (bacilāris, e), pulvis, ěris m (subtilis, e); tincture, ae, f (simplex, ĩcis); succus, i, m (naturālis, e); linimentum, i, m (volatilis, e); bacca, ae, f (recens, ntis).

Вправа 11. Узгодити прикметники з іменниками, провідмінити словосполучення, перекласти їх українською мовою:

Linimentum (volatilis, e)
Valeriana (officialis, e)
suppositorium (vaginalis, e, rectalis, e)
Adonis (vernalis, e)
Norsulfazolium (solubilis, e)
solutio (sterillis, e)
pars (aequalls, e)

Вправа 12. Провідміняти словосполучення:

Herba palustris – болотяна трава

Vaccinium myrtillus – лісова ягода

Gutta serena – зубна крапля

Вправа 13. Перекласти словосполучення та провідміняти їх:

Простий рецепт, капілярна судина, зелене мило, солодкий корінь, свіжий сік, м'яка мазь, стерильний розчин, лимонник китайський.

Вправа 14. Перекласти словосполучення на латинську мову, пояснити узгодження прикметників з іменниками.

М'якодіюча речовина, рослинна їжа, легкий лінімент, польовий хвощ, фіалка польова, солодкий мигдаль (дерево), розчинний норсульфазол, корисний засіб, дрібний порошок, барбарис амурський, м'яка паста, фурагін розчинний, вагінальні супозиторії, кишковорозчинні таблетки.

Вправа 15. Перекласти українською мовою:

1. Aqua Plumbi. 2. Unguentum Naphthalani-sulfuratum. 3. Sulfur depuratum pro aspersionibus. 4. Pasta Zinci est remedium antisepticum et adstringens. 5. Phosphorus radioactivus. 6. Ferrum in ampullis pro injectionibus intramuscularibus. 7. Sirupus Aloës cum Ferro. 8. Suspensio Carbonis activati aquosa. 9. Emplastrum Thallii. 10. Granula Glycerophosphati. 11. Hydrargyrum praecipitatum album. 12. Unguentum Boromentholi. 13. Unguentum Zinci. 14. Sulfur praecipitatum ad usum externum. 15. Emplastrum Plumbi simplex et compositum.

Вправа 16. Перекласти наступні фармацевтичні терміни і утворити форми називного та родового відмінків.

- олія соснова;
- трава багна болотяного;
- настій багна болотяного;
- бруньки соснові;
- настій трави горицвіту весняного;
- емульсія насіння солодких мигдалів;
- супозиторії ректальні;
- супозиторій вагінальний;
- супозиторії вагінальні.

Вправа 17. Перекласти словосполучення та речення українською мовою:

1. Tinctura limpida. 2. Tabulettae stomachicae. 3. Cera alba et flava. 4. Paraffinum solidum. 5. Capsulae elasticae. 6. Extractum Frangulae fluidum. 7. Tincturae spirituosae. 8. Vaselinum purum. 9. In vivo. 10. Extractum Absinthii spissum. 11. Hyoscyamus niger. 12. Betula alba. 13. Extractum Glycyrrhizae

spissum. 14. Amygdalus amara. 15. Brassica nigra. 16. Eucalyptus cinerea. 17. Extractum Viburni fluidum. 18. Extractum Rhei siccum. 19. Aqua Amygdalarum amararum. 20. Oleum camphoratum. 21. Calendula, Tormentilla et Gentiana sunt herbae. 22. Tinctura Valerianae pro aegrota praescribitur. 23. Sume guttas per horam. 24. Viola planta est. 25. Pharmaceuta herbas concidit et exsiccat. 26. E planta Aloës extractum paratur. 27. Sume tabulettam sub linguam. 28. Recipe membranulas ophthalmicas ex olla. 29. Divide materias. 30. Praeparate tincturam. 31. Sterilise lagenam. 32. Exsicca herbam. 33. Addite aquam. 34. Infunde mixturam. 35. Haematogenum siccum in tabulettis. 36. Misce unguentum Naphthalani cum Glycerino. 37. Praeparate extractum Absinthii spissum.

Вправа 18. Перекласти латинською мовою:

1. Розчин білого розчинного стрептоциду. 2. Видай у м'яких желатинових капсулах. 3. Приготуй стерильний розчин для ін'єкції. 4. Лініменти офіційні і магістральні. 5. Простий свинцевий пластр. 6. Квіти нагідок лікарських. 7. Олія лісової сосни. 8. Спиртовий розчин брильянтового зеленого. 9. Багно звичайне – отруйна рослина. 10. Корінь кульбаби лікарської. 11. Дози найменші, середні, найвищі. 12. Найкращий вазелін для очей. 13. Найдрібніший порошок для присипки. 14. Свіжі витяжки мають кращий ефект. 15. Найчистіший ефір для наркозу. 16. Доза максимальна і мінімальна. 17. Змішай, щоб утворився найдрібніший порошок.

Домашнє завдання:

1. Опрацювати матеріал у підручнику с. 66 – 68; с. 71-77.
2. Вивчити назви фармацевтичних термінів, вміти їх читати і писати (словник с. 10; с. 14, 15).
3. Вивчити крилаті латинські вирази (словник с. 10; с. 14, 15).

Викладач: Процюк І.Є.

Інструкція до практичного заняття № 5

Навчальна дисципліна: Латинська мова

Спеціальність: 226 Фармація, промислова фармація

Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр

Тема: Рецепт. Структура й форма. Читання та написання рецептів

Література основна:

Прокопчук, Л.С. Процюк І.Є., Клязника В.М. Латинська мова: навчальний посібник. К. ВСВ «Медицина». 2017. 224 с.

Оснащення: роздатковий матеріал

План:

1. Рецепт, його значення, форми рецептурних бланків.
2. Структура рецепта.
3. Латинська частина рецепта:
 - побудова латинського рядка в рецепті;
 - традиційне написання назв препаратів у родовому відмінку з великої букви;
 - позначення кількості препаратів у рецепті.
4. Додаткові надписи у рецептах.
5. Найбільш уживані рецептурні скорочення в рецепті.
6. Способи прописування таблеток.
7. Прописування драже, гранул.
8. Прописування супозиторіїв як готових лікарських засобів.
9. Прописування ліків в ампулах, у вигляді аерозолі тощо.
10. Переклад рецептів

ХІД РОБОТИ:

І. КОНТРОЛЬ ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Контрольні запитання:

1. Які прикметники належать до II групи?
2. На які підгрупи поділяються прикметники II групи?
3. Які прикметники відносяться до першої підгрупи? Навести приклади.
4. Які прикметники відносяться до другої підгрупи? Навести приклади.
5. Які прикметники відносяться до третьої підгрупи? Навести приклади.
6. Як узгоджуються прикметники II групи з іменниками I-III відмін? Навести приклади.

Завдання 2. Виконати індивідуальні завдання:

1. Закінчити словникову форму прикметника paluster, ..., ...
 - a) tris, tre
 - b) tra, trum
 - c) a, um
 - d) era, erum

2. Закінчити словникову форму прикметника *niger*, ..., ...

- a) *is, e*
- b) *a, um*
- c) *gra, grum*
- d) *era, erum*

3. Закінчити словникову форму прикметника *simplex*, ..., ...

- a) *is*
- b) *icis*
- c) *e*
- d) *a, um*

4. Додати відповідне закінчення прикметника, узгоджуючи його з іменником:

1.	<i>sirupus fluid...</i>	a) <i>i;</i>	b) <i>us;</i>	c) <i>um;</i>	d) <i>a.</i>
2.	<i>pulvis subtilissim...</i>	a) <i>um;</i>	b) <i>i;</i>	c) <i>us;</i>	d) <i>o.</i>
3.	<i>tabuletta enterosolubil...</i>	a) <i>e;</i>	b) <i>i;</i>	c) <i>is;</i>	d) <i>um.</i>
4.	<i>tabulettae obduct...</i>	a) <i>as;</i>	b) <i>am;</i>	c) <i>a;</i>	d) <i>ae.</i>
5.	<i>doses maxim...</i>	a) <i>is;</i>	b) <i>as;</i>	c) <i>ae;</i>	d) <i>us.</i>
6.	<i>dosis letal...</i>	a) <i>es;</i>	b) <i>is;</i>	c) <i>us;</i>	d) <i>as.</i>
7.	<i>solutio oleos...</i>	a) <i>a;</i>	b) <i>ae;</i>	c) <i>us;</i>	d) <i>um.</i>
8.	<i>solutio hypertonic...</i>	a) <i>ae;</i>	b) <i>a;</i>	c) <i>am;</i>	d) <i>em.</i>
9.	<i>suppositorium rectal...</i>	a) <i>i;</i>	b) <i>is;</i>	c) <i>e;</i>	d) <i>es.</i>
10.	<i>Ferrum reduct...</i>	a) <i>i;</i>	b) <i>um;</i>	c) <i>us;</i>	d) <i>a.</i>
11.	<i>suppositoria vaginal...</i>	a) <i>is;</i>	b) <i>es;</i>	c) <i>ia;</i>	d) <i>ium.</i>
12.	<i>oleum aethere...</i>	a) <i>um;</i>	b) <i>us;</i>	c) <i>o;</i>	d) <i>a.</i>
13.	<i>pulveres divis...</i>	a) <i>us;</i>	b) <i>is;</i>	c) <i>i;</i>	d) <i>orum.</i>
14.	<i>pulveres simplic...</i>	a) <i>is;</i>	b) <i>em;</i>	c) <i>ium;</i>	d) <i>es.</i>
15.	<i>mixtura expectora...</i>	a) <i>ntis;</i>	b) <i>ns;</i>	c) <i>ntes;</i>	d) <i>ntium.</i>
16.	<i>remedia heroic...</i>	a) <i>am;</i>	b) <i>ae;</i>	c) <i>um;</i>	d) <i>a.</i>
17.	<i>medicamenta steril...</i>	a) <i>is;</i>	b) <i>e;</i>	c) <i>ia;</i>	d) <i>a.</i>
18.	<i>tinctura amar...</i>	a) <i>am;</i>	b) <i>ae;</i>	c) <i>a;</i>	d) <i>arum.</i>

19.	tincturae spirituos...	a) ae;	b) am;	c) am;	d) arum.
20.	tabulettae antivomitic...	a) us;	b) a;	c) ae;	d) is.
21.	Phenolum pur...	a) um;	b) am;	c) o;	d) i.
22.	Hydrargyri oxydum flav...	a) i;	b) um;	c) is;	d) os.

Завдання 3. Здійснити переклад наступних фармацевтичних термінів і утворити форми називного на родового відмінків:

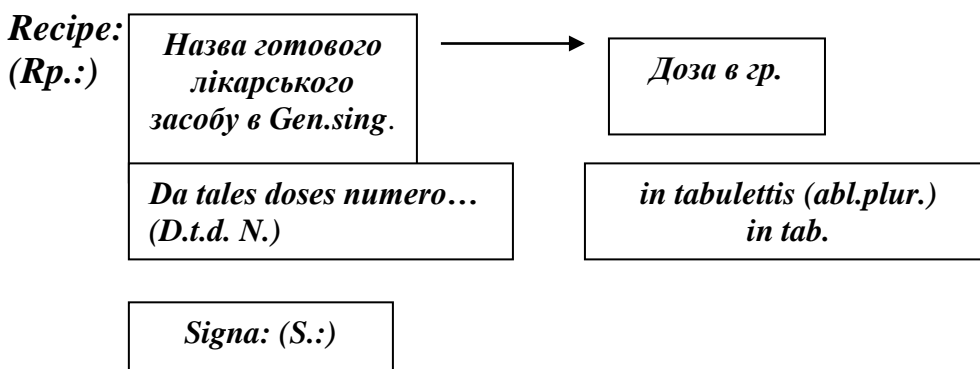
Сосна лісова; олія соснова; дьоготь рідкий сосновий; трава багна болотяного; настій багна болотяного; бруньки соснові; супозиторії ректальні; настій соснових бруньок.

II. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НАВЧАЛЬНИМ МАТЕРІАЛОМ ЗА ТЕМОЮ ТА ПЛАНОМ ЗАНЯТТЯ (86 – 88)

Рецепти на готові лікарські засоби можуть бути виписані різними способами.

Виписування таблеток, драже, гранул Tabulettae – таблетки (*tabuletta, ae, f*)

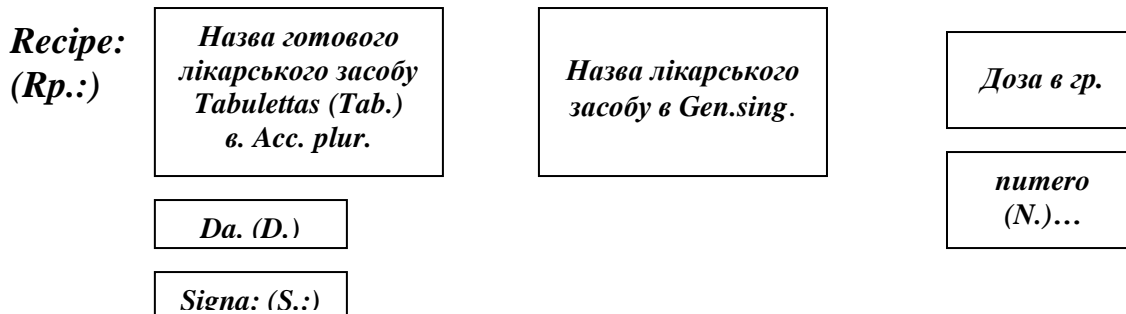
I спосіб – коли спочатку прописують назву лікарського засобу, а потім вказують форму готового лікарського засобу:

Наприклад: *Recipe: Bromcamphorae 0,3*
Da tales doses numero 10 tabulettis
Signa:
Rp.: Bromcamphorae 0,3
D.t.d. N. 10 in tab.
S.:

Драже (*Dragee* – не змінюється), гранули – *Granula (Granulum, i, n)*, аерозолі – *Aërosola (aërosolum, i, n)* прописуються аналогічно таблеткам за одним із нижче наведених способів.

II спосіб – коли після слова «**Recipe:**» - візьми, прописується назва готового лікарського засобу в знахідному відмінку множини і назва самого лікарського засобу в родовому відмінку однини з вказівкою дози:

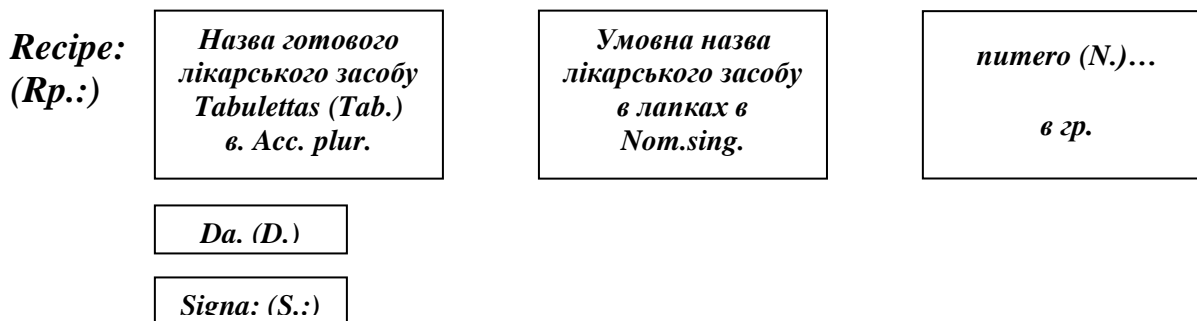
Наприклад: **Recipe: Tabulettas Bromcamphorae 0,3 numero 10**

Da. Signa:

Rp.: Tab. Bromcamphorae 0,3 N. 10

D. S.:

III спосіб – якщо складний препарат виписується під умовною назвою:

Наприклад: **Recipe: Tabulettas "Besalolum" numero 10**

Da. Signa:

III. ТРЕНУВАННЯ ЗАСВОЄНОГО МАТЕРІАЛУ

Вправа 1. Виписати за вище наведеною схемою таблетки цитрамону (Citramonum,i,n) в кількості 10 III способом повністю та скорочено. Драже (Dragee – не змінюється), гранули – Granula (Granulum,i,n), аерозолі – Aërosola (Aërosolum,i,n) прописуються аналогічно таблеткам за одним із нижче наведених способів.

Вправа 2. Виписати за вище наведеними схемами таблетки анальгину (Analginum,i,n) 0,5 в кількості 10 I та II способами повністю та скорочено.

Вправа 3. Виписати за вище наведеною схемою I драже діазоліну (Diasolinum,i,n) в кількості 10 повністю та скорочено.

Вправа 4. Виписати за вище наведеною схемою II гранули фітину (Phytinum,i,n) в кількості 50 повністю та скорочено.

Вправа 5. Виписати за вище наведеною схемою III аерозоль інгаліпту (Ingaliptum,i,n) 30 мл.

Вправа 6. Перекласти рецепти латинською мовою:

1. Візьми: Настоянки красавки 15 мл
Видай. Познач:
2. Візьми: Березових бруньок 100,0
Видай. Познач:
3. Візьми: Таблетки «Кофальгін» числом 10
Видай. Познач:
4. Візьми: Таблетки бромкамфори 0,15 числом 20
Видай. Познач:
5. Візьми: Настоянки конвалії
Настоянки валеріани по 10 мл
Настоянки красавки 5 мл
Ментолу 0,2
Змішай. Видай. Познач:
6. Візьми: Драже «Фестал» числом 50
Видай. Познач:

Вправа 7. Перекласти усно рецепти українською мовою:

1. Recipe: Extracti Polygoni hydropiperis fluidi 25,0
Da. Signa:
2. Recipe: Infusi florum Tiliae 500 ml
Da. Signa:
3. Recipe: Chloroformii
Spiritus aethylici 95% ana 20 ml
Aetheris aethylici 10 ml
Liquoris Ammonii caustici guttas V
Misce. Da. Signa:
4. Recipe: Liquoris Burovi 50 ml
Da. Signa:

Вправа 8. Перекласти рецепти українською мовою:

1. Recipe: Tabulettas Aethazoli 0,5 numero 40
Da. Signa:
2. Recipe: Dragee Thioridazini 0,01 numero 60
Da. Signa:
3. Recipe: Aquae Plumbi 200 ml
Da. Signa:
4. Recipe: Membranulas ophthalmicas cum Dicaino numero 30
Da. Signa:

Вправа 9. Перекласти рецепти усно.

1. Recipe: Infusi florum Chamomillae ex 10, - 200 ml
Da. Signa:
2. Recipe: Hydrargyri oxydi flavi 0,05
Ichthyoli 0,8
Unguenti Zinci 20,0
Misce, fiat unguentum
Da. Signa:
3. Recipe: Magnesii oxydi
Tannini ana 25,0
Carbonis activati 50,0
Misce, fiat pulvis
Da. Signa:
4. Recipe: Liquoris Ammonii anisati 50 ml
Sirupi Althaeae 20 ml
Aquae purificatae ad 200 ml
Misce. Da. Signa:

Вправа 10. Перекласти письмово латинською мовою:

1. рицинова олія	11. масло какао
2. малиновий сироп	12. персикова олія
3. олія терпентину (скипидар)	13. пшеничний крохмаль
4. соняшникова олія	14. відвар листя мучниці
5. листя мучниці	15. ягода калини
6. сік журавлини	16. мигдалева олія
7. вода кропу	17. сік алое
8. ганусова олія	18. настоянка полину
9. настій листя шавлії	19. настій трави деревію
10. листя кропиви	20. відвар листя сени

Вправа 11. Перекладіть рецепти латинською мовою, підкресліть іменник з прикметником, поясніть узгодження прикметника з іменником:

- 1 Візьми: Таблетки «Алахол» покриті оболонками в кількості 20
Познач:
- 2 Візьми Стрептоциду
Норсульфазолу порівну по 1,0
Олії блекоти
Олії рицинової порівну по 10,0
Зміщай, нехай утвориться
Видай. Познач:
- 3 Візьми: Настойки строфантину 5 мл

Настойки беладонни 3 мл
Настойки валеріани
Настойки конвалії порівну по 10 мл
Змішай. Видай. Познач:

Вправа 12. Виписати за вище наведеними схемами таблетки анальгіну (*Analginum, i, n*) в кількості 10 I та II способами повністю та скорочено (термін виконання – 5 хвилин).

Вправа 13. Виписати за вище наведеною схемою таблетки цитрамону (*Citramonum, i, n*) в кількості 10 III способом повністю та скорочено (термін виконання – 3 хвилини).

Вправа 14. Виписати за вище наведеною схемою I драже діазоліну (*Diasolinum, i, n*) в кількості 10 повністю та скорочено (термін виконання – 3 хвилини).

Вправа 15. Виписати за вище наведеною схемою II гранули фітіну (*Phytinum, i, n*) в кількості 50 грам повністю та скорочено (термін виконання – 3 хвилини).

Вправа 16. Виписати за вище наведеною схемою аерозоль інгаліпту (*Ingaliptum, i, n*) 30 мл (термін виконання – 3 хвилини).

Вправа 17. Розв'язати фармацевтичні задачі:

1) 10 порошків, що містять по 0,25 натрію гідрокарбонату. Призначити по 1 порошку при печії.

2) В нерозділеному порошку магнію оксиду 20,0. Призначити всередину по 2 чайної ложки після їжі.

3) 20 ректальних супозиторіїв, що містять по 0,05 порошку листя наперстянки, олії какао скільки потрібно. Призначити по 1 супозиторію 3 рази на день.

4) 30 таблеток, що містять 0,05 г аскорбінової кислоти й 0,002 фолієвої кислоти.

Призначити по 1 таблетці 3 рази на день.

5) 20 вагінальних супозиторіїв, що містять порівну по 0,25 іхтіолу, олії какао 3,0.

Вводити в піхву по 1 супозиторію на ніч.

6) 10 капсул, що містять 0,2 г анестезину. Призначити по 1 капсулі 3 рази на день.

7) 20 порошків з екстрактом красавки по 0,015г.

8) 12 таблеток, що містять по 0,25 анальгіну та амідопіріну. Призначити по 1 таблетці тричі на день.

9) 10 ректальних супозиторіїв, що містять 0,3 анестезину для введення в пряму кишку по 1 супозиторію на день.

10) Пасту, що містить етазол 5,0, білу глину 2,5 г, гліцерину скільки потрібно для лікування глибокого карієсу.

11) 20,0 очної мазі, що містить 1% атропіну сульфату. Закладати за обидві повіки на ніч.

Домашнє завдання:

1. Опрацювати матеріал у підручнику с. 88 – 96.
2. Виконати вправи з підручнику с. 100 впр. 2.; с. 107 впр. 4, 5.
3. Вивчити рецептурні вирази та їх скорочення (словник с. 28 – 30).
4. Вивчити назви фармацевтичних термінів, вміти їх читати і писати (словник с. 16, 17).
5. Вивчити крилаті латинські вирази (словник с. 16, 17).

Викладач: Процюк І.Є.